

Universitat Autònoma de Barcelona

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Treball de Fi de Grau

Anàlisi socioambiental del Campus de la UAB

Resum executiu

Clàudia Riera

Tutoritzat per: Josep Espluga Trenc

Maig del 2024

Grau en Sociologia

La gestió socioambiental del campus de la Universitat Autònoma de Barcelona es va originar l'any 1994, sent la primera universitat de l'estat espanyol en elaborar un pla per la sostenibilitat seguint les directrius marcades per l'Agenda 21. He elaborat una anàlisi de les polítiques implementades per a veure la perspectiva, els condicionants i l'evolució d'aquesta gestió ambiental.

Aquesta recerca s'estructura en tres objectius:

Objectiu 1: Descriure l'evolució de la gestió ambiental del campus de la UAB

Objectiu 2: Classificar el tipus de polítiques que s'han dut a terme en les diferents etapes, d'acord amb diferents concepcions teòriques de sostenibilitat.

Objectiu 3: Avaluació de l'evolució de la gestió ambiental del campus, punts forts i punts febles.

El concepte 'desenvolupament sostenible' neix l'any 1987 a l'Informe Brundtland com a satisfer les necessitats del present sense comprometre les de les generacions futures.

He delimitat tres teories amb concepcions alternatives sobre la sostenibilitat.

La 'modernització ecològica' segons González Reyes et al. (2019) és invertir en innovació tecnològica per a no sobrepassar els nou límits planetaris (Rockström et al., 2009; Steffen et al., 2015), en forma de transició energètica cap a energies renovables. D'acord amb Spaargaren (2000) es defensa la possibilitat d'un món ambientalment sostenible sense qüestionar el paradigma social i econòmic capitalista.

D'altra banda, la 'modernització ecològica corregida amb drets socials' sorgeix de propostes com l'economia del dònut (Raworth, 2017) on s'afegeix una base de justícia i drets socials, tals com la salut o l'educació.

El 'decreixement' defensa que només un sistema socioeconòmic no capitalista pot articular societats que respectin els límits del planeta (González Reyes et al. 2019), ja que el capitalisme és el motor sociohistòric del canvi climàtic (Fraser, 2023). Antonio Turiel (2020) planteja la reducció de consum material per evitar un futur col·lapse energètic.

Per tal de respondre els objectius de la recerca, he elaborat una anàlisi documental de les propostes en el "Pla per a la Sostenibilitat" i "Pla Campus Saludable i Sostenible" de la UAB des del seu inici fins a l'actualitat catalogant les polítiques en 9 taules separades per categories (territori, energia, mobilitat, aigua, etc.). Juntament amb un treball de camp qualitatiu basat en tres entrevistes a actors clau dins la gestió ambiental del campus.

Des d'un inici, les mesures del "Pla per la Sostenibilitat" atenen la lògica de la 'modernització ecològica' però l'any 2013 es comença a treballar conjuntament amb el Servei d'Activitat Física (SAF) per a introduir la salut. També s'inclou d'objectiu general reduir les emissions de CO2 al campus, per l'aprovació del Protocol de Kyoto (2005). L'any 2018 es publica el primer "Campus Saludable i Sostenible (SiS)" on s'incorporen dimensions socials com el benestar emocional. Finalment, l'any 2023 es publica el pla vigent el qual trenca amb la lògica metodològica de tots els anteriors, la integració dels components socials no ha estat equilibrada ni coordinada entre les diverses oficines.

Dins la lògica de 'modernització ecològica' podem emmarcar les polítiques en relació amb edificació, gestió de la biodiversitat, mobilitat, energia, aigua i ambientalització interna. Respecte a aquesta última observem com les empreses guanyadores dels concursos són grans corporatives que busquen abaixar costos per oferir preus competitius. D'altra banda, les polítiques de comunicació i sensibilització ambiental segueixen la línia de la 'modernització ecològica corregida amb drets socials' conjuntament amb els plans SiS. Finalment, podem classificar dins de la lògica decreixentista la gestió dels residus, ja que es busca la reducció de residus d'origen.

Els punts forts de la gestió ambiental de la universitat són que va ser pionera en l'estat espanyol, que segueix els criteris marcats per organismes internacionals i que els últims anys s'han integrat dimensions socials. D'altra banda, els punts febles són la coordinació interna entre les diverses oficines, que la universitat respon principalment a la lògica de 'modernització ecològica' i que tot i introduir dimensions socials, les mesures resulten insuficients per a abordar la crisi climàtica.

En conclusió, la gestió ambiental del campus està condicionada per els paràmetres polítics i recursos de la universitat, l'equip rectoral prioritza les mesures que considera més adients. El motiu pel qual el pla vigent trenca amb tots els anteriors és degut a l'entrada d'un nou equip rectoral l'any 2020, sumat a la manca de coordinació amb l'Oficina de Medi Ambient (OMA) i el treball fet les últimes dècades.

Respecte a les tendències de futur, podem esperar que se segueixin les pautes marcades per la Unió Europea (UE) i l'Organització de les Nacions Unides (ONU). Resulta complex introduir propostes de caràcter decreixentista en la universitat pel seu model de gestió ambiental.

Fenòmens d'adversitat climàtica com la sequera actual, contribuiran a l'augment de sensibilització. Així i tot, hem d'evitar l'ecologisme reduccionista i qüestionar el model econòmic, social i polític i descompondre la dinàmica institucional actual per a dissenyar polítiques efectives que mitiguin els efectes de la crisi climàtica.

Bibliografia

Agenda 21 Local de la UAB; Universitat Autònoma de Barcelona. Oficina de Medi Ambient; Universitat Autònoma de Barcelona. Pla d'Acció per a la Sostenibilitat. Pla d'Acció local per a la Sostenibilitat de la UAB. Accions 2007-2010. 2007-. (Sostenibilitat a la UAB)
<<https://ddd.uab.cat/record/64721>> [Consulta: 27 abril 2024].

Division de Desarrollo Sostenible de las Naciones Unidas. (n.d.).

<https://www.un.org/spanish/esa/sustdev/agenda21/index.htm>

Fraser, N. (2023). *Capitalismo caníbal. Qué hacer con este sistema que devora la democracia y el planeta, y hasta pone en peligro su propia existencia*. Buenos Aires: Siglo Veintiuno Editores.

González Reyes, L.; Almazán Gómez, A.; Lareo Fernández, A.; Actis Mazzola, W.; Bueno Morera, L.M.; Madorrán Ayerra, C.; Santiago Muiño, E.; De Benito Morán, C. (2019) *Escenarios de trabajo en la transición ecosocial 2020-2030*. Ecologistas en Acción.

URL:

<https://ecologistasenaccion.org/wp-content/uploads/2020/01/informe-escenaris-de-treball-en-l-a-transicio-ecosocial.pdf>

Raworth, K. (2017). *Doughnut economics: Seven ways to think like a 21st-century economist*. Chelsea Green Publishing.

Spaargaren, G. (2000). Ecological modernization theory and domestic consumption. *Journal of Environmental Policy and Planning*, 2(4), 323-335.

Steffen, W., Richardson, K., Rockström, J., Cornell, S. E., Fetzer, I., Bennett, E. M., ... & Sörlin, S. (2015). Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *science*, 347(6223), 1259855.

Turiel, A. (2020). *Petrocalipsis: Crisis energética global y cómo (no) la vamos a solucionar*. Editorial Alfabeto.

United Nations Climate Change. (n.d.). *¿Qué es el protocolo de Kyoto?*

https://unfccc.int/es/kyoto_protocol

Universitat Autònoma de Barcelona. Campus SiS. Pla Campus Saludable i Sostenible 2018-2022. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2018.
<<https://ddd.uab.cat/record/231276>> [Consulta: 27 abril 2024].

Universitat Autònoma de Barcelona (2023) “Pla Campus Saludable i Sostenible 2023-2027”
http://www.uab.cat/doc/Campus6_Pla2013_2027